

Lik

VJEŽBE

1. Pristup karakteru

1.1 Srednja linija organa

Zadatak: Ustanovljavanje vlastitog centra, „srednje linije organa“.

Opis: PREDSTAVLJANJE (p; I, II). Student iziđe na scenu i predstavi se prisutnima po imenu i prezimenu: „Ja sam taj i taj.“

Varijanta A: UZ POKRET (p; I, II). Kao i osnovni oblik, samo uz neki zadati pokret.

Primjeri: 1) Iz sjedećeg, sklopčanog položaja u stojeći, raširenih ruku. 2) Uz neki svoj, poseban ili uobičajen, konvencionalni pozdrav.

Varijanta B: OSNOVNI TON (p,i; I). Vidi u ovoj knjizi Tehnika, TEHNIČKA SREDSTVA, *Osnovni ton*.

Varijanta C: KONFRONTACIJA (p, i; I, II). V. GLUMA II; Razmjena, *Konfrontacija sa grupom I*.

Uputstvo: 1) Za razliku od ranije rađenih sličnih varijanti, ovoj vježbi je cilj ustanovljavanje vlastitog centra koji je zapravo „srednja linija organa“, neutralna i pasivna tačka u kojoj su svi organi i funkcije u stanju opuštenosti, ali razbuđeni i spremni za akciju. 2) Pokret, kakav god da je (najbolje sasvim jednostavan, a kasnije može biti i vrlo složen) treba izvesti funkcionalno, bez ikakvih dodataka ma koje vrste (kao što su histerične reakcije ili artificijelna kićenja). Posebno valja obratiti pažnju na lice koje zna biti prepuno suvišnih signala koji su najčešće obični grčevi. U kasnijoj fazi moraju se korigovati i noge i ruke, a posebno odvažni i spremni znaju i šta suvišno čine stomak, zadnjica ili čak neki unutarnji organi. 3) Govor se mora temeljiti na otvorenom grlu, spuštenom grkljanu, na dijafragmu oslonjenom vazдушnom stubu usmjerenom ka

impostacionoj tački na tvrdom nepcu, u svim glasovnim konstantama u okviru srednjih vrijednosti. 4) Radnja je precizna: predstaviti se imenom i prezimenom, samo to i ništa više. Nije rečeno: šarmirati, ni zabaviti, ni načiniti se skroman, ni ostaviti utisak, ni izviniti se, ni napasti... 5) Budite strogi i prema sebi i prema drugima. Vidite koliko smo spremni biti neutralno i „pasivno” izloženi, a da to ne začinimo nekom zaštitom iza koje se krijemo. 6) Vježba je teža nego što izgleda i predstavlja bolan i prilično dugotrajan proces čišćenja od različitih naslaga iza kojih se u početku rijetko i jedva nazire naša prava priroda koja je, naravno, *u sredini*, ne prema nekim zadatim i „objektivnim” mjerama nego prema sebi samome. 7) U toj *sredini* treba da provedemo najveći dio našeg života na sceni. Odatle se na sve strane bogato širi naša izražajnost, ali tek *odatle*. Ako se ta tačka ne ustanovi, neće biti ni nas ni lika.

1.2 Uvodna vježba

Zadatak: Razumijevanje pojma lika.

Opis: KO JE KO (p, i; II). Svi iziđu na scenu i na znak nastavnika istog časa igraju zadati lik.

Primjeri: 1) Dijete. 2) Starac. 3) Policajac.

Varijanta: KAKAV JE KO (p, i; II). Svi iziđu na scenu i na znak nastavnika istog časa igraju zadatu osobinu lika.

Primjer: 1) Dobar. 2) Loš. 3) Ometen.

Uputstvo: 1) Vježba se radi bez pripreme i prethodnih objašnjenja. 2) U toku vježbanja treba odigrati što više „likova” ili osobina. 3) Vježba se može varirati tako što će: a) svako dobiti poseban lik ili osobinu, b) svako sam sebi odrediti koji će lik ili osobinu igrati. 4) U toku rješavanja zadatka ne razmišljajte previše, nego se oslonite na svoju intuiciju i spontanost. 5) O vježbi se razgovara tek pošto je svaki student odigrao više likova ili osobina. 6) Razgovor treba da utvrdi šta studenti razumiju pod pojmovima lik, ličnost, karakter i uloga. 7) Posebno razgovarajte o problemu izbora i razloga za izbor određenih postupaka u nekoliko konkretnih slučajeva. 8) Neka nastavnik skrene pažnju na slučajeve kad je izbor vršen nemaštovito i šablonski, na osnovu generalizacija (predrasuda, preudubjeđenja). 9) Pošto će većina, kao i svi laici, misliti da se

igranje lika (karaktera, uloge) iscrpljuje u nizanju individualnih određenja, treba podržati iskustva koja kazuju da lik započinje i utemeljuje se tamo gdje neka sila u svojoj strasnoj želji prema konkretnom objektu nailazi na otpor druge sile.

1.3 Opažanje karaktera

Zadatak: Opažanje karaktera.

Opis: NAJAVNOM MJESTU (p; II). Idite na neko prometno javno mjesto kao što su pijace, željezničke ili autobuske stanice, stadioni, ili prosto na ulicu, i posmatrajte ljude nastojeći da među njima zapazite sličnosti ili razlike na osnovu kojih mogu biti svrstani u određene kategorije koje zovemo likovi, tipovi, karakteri i sl. Svoja opažanja bilježite u dnevnik.

Varijanta A: U ZOO-VRTU (p; II). Idite u zooški vrt i posmatrajte životinje. I one imaju neke karaktere.

Varijanta B: U LITERATURI (p; II). U pripovjedačkim djelima (Gogolj, Dostojevski, Čehov, Dikens) nađite zanimljive opise karaktera i odgovarajuće primjere njihovog djelovanja.

Varijanta B: OBLIK ISKAZIVANJA (p; II). Vidite u čemu se najprije i najbolje iskazuje opaženi karakter. U volji, u djelovanju, u opštem ponašanju i držanju, u odjeći, u glasu i govoru?

Uputstvo: 1) Opažajte, dakle, šta ljudi rade. 2) Kako se ponašaju? 3) Kako se drže? 4) Kako se odnose prema sebi i prema drugim ličnostima, prema svom i prema drugim tijelima? 4) Kako se oblače? 5) Kako se glasaju: neartikulisano, artikulisano? 6) Kako govore i koliko je govor slika njihovog karaktera?

Varijanta C: IGRANJE (p, i; II) O zapažanjima govorite na času. O karakterima govorite i u isto vrijeme igrajte najzanimljivije opažene momente u kojima se karakter iskazuje. Improvizujte scenu, individualno, u paru ili u grupi i igrajte opažene karaktere.

Uputstvo: 1) Kao i kod drugih sličnih vježbi, nastojte da uradite što više karaktera, onih za koje vam se čini da su vam bliski, ali i onih koji su daleko od vas i vašeg iskustva. 2) Karaktere bliže vlastitom iskustvu treba raditi u prvoj fazi, a kasnije se može preći i na one koji, reklo bi se, sa vama nemaju nikakve veze. 3) Treba se hrabro i slobodno upustiti u rad na ovakvim zadacima, i pri tom se

pomoći maštom, uobraziljom, tjelesnim mišljenjem i emotivnim pamćenjem.

1.4 Vlastiti karakter

(p; II)

Zadatak: Upoznavanje sebe kao karaktera.

Opis: Napišite kratku karakteristiku sebe i kratke karakteristike svih svojih kolega. Istovremeno neka i svi drugi učine isto. Uporedite napisano.

Uputstvo: 1) Nastojte da budete iskreni. 2) Ne ljutite se na kolege, nego pokušajte nešto da naučite: koliko se njih slaže u vašem mišljenju o sebi, koliko u mišljenju o drugima. 3) Nemojte opažati samo unutarnje karakteristike i davati moralne ocjene. 4) Opišite svoj izgled i izgled svojih kolega. 5) Zapazite karakteristike u njihovom opštem držanju. 6) Koje radnje najčešće obavljaju na sebi, u komunikaciji sa drugima, u određenim situacijama? 7) Kako volite da se oblačite vi, a kako vaše kolege? 8) Definišite svoj (njihov) pogled na svijet.

1.5 Imitacija

(p, i; II)

Zadatak: Opažanje i prikazivanje karaktera.

Opis: Metodom imitacije predstavite opažene karaktere i njihove najuočljivije crte.

Uputstvo: 1) Zadajte neku okvirnu temu, na primjer, „osobe koje poznajemo”, „osobe po sjećanju”, „klasa”, „profesori”, „kandidati na prijemnom ispitu”, „glumci”, „estradne zvijezde” itd. 2) Neka svako pripremi po nekoliko imitacija. 3) Imitacija treba da je kratka, tako da se ova vježba može zvati i „Blic-karakter”. 4) Imitacijom treba da se uoči i iznese na vidjelo, predstavi, preuveliča i duhovito komentariše jedan karakterističan segment ponašanja: gest, mimika, izraz lica; postupak, radnja; odjevni detalj, govorna karakteristika (deformacija, uzrečica) itd. 5) Detalj uočen u imitaciji treba da je gotovo okamenjeno svojstvo karaktera, nešto u njemu i na njemu što je toliko mehanizovano da teroriše i uzima pod svoje,

bez posebnog vidljivog razloga, sve što je u karakteru živo i promjenjivo. 6) Ovako uočeni detalji su najčešće komični. Zato su imitacije i dobra relaksacija u procesu vježbanja, a i najatraktivniji elementi u javnoj prezentaciji rada na karakteru.

1.6 Intervju

Zadatak: Ispitivanje, izvještavanje o karakteru i izražavanje karaktera.

Opis: MEĐUSOBNO (i; II). Intervjuišite se međusobno, drugima tako otkrijte kolegu ili kolegicu u novom svjetlu.

Uputstvo: 1) Ne rasplinjavajte se u brbljanju o svemu i svačemu. Precizno tematizujte, ako je moguće svedite na jedan momenat koji će na najbolji način osvijetliti karakter. 2) Budite diskretni, otkrijte samo ono što ste se dogovorili da otkrijete. Inače proces može biti traumatičan.

Primjeri: 1) Koleginica se vjerala, kad, zašto, kako. 2) Kolega je razveden. 3) Pitani jedva sastavlja kraj s krajem.

Varijanta A: „VRLI PITAC“ I PITANI (i, s; II). Situacija intervjuisanja pogodna je da se iznesu neke tvrdnje o karakteru, njegovoj prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, ali i mogućnost da se tvrdnje dobrim dijelom i demonstriraju.

Primjeri: 1) Uпитnik: nezaposlen čovjek – poslodavac. 2) Anketa: građanin prolaznik – anketar. 2) Intervju: estradna zvijezda – novinar.

Varijanta B: AUDICIJA (i, s; II). Kandidat na prijemnom ispitu – šef komisije. Predstavite se, objasnite svoje motive za studiranje glume, dokažite da imate sposobnosti (imitacijom, monologom, recitacijom, pjesmom, plesom). Suprotstavite se ispitivaču.

Uputstvo: 1) Iskoristite model intervjuja da skicirate nekoliko intervjuisanih karaktera. 2) Pomažući kolegama, naći ćete se više puta u prilici da istražujete karaktere pred vama, da ih motivišete na otkrivanje i iskazivanje, da sami stvarate zaključke o njima, ali i o sebi kao ispitivaču. 3) Možete kombinovati sa prethodnom vježbom. Vidi *Imitacija*.

Varijanta C: INTERVJU LIKA (i; II). Intervjuišite neki već stvoren lik, postavite mu pitanja i testirajte njegovu cjelovitost i dosljednost

u novim situacijama i okolnostima izvan do tada uvježbavanih i fiksiranih, stavite ga pred nove izbore.

1.7 Biografija

Zadatak: Rekonstruisanje prošlosti lika i u njoj otkrivanje zanimljive dramske situacije.

Opis: ISPOVIJEST I (i, s; II). U rubrikama kao što su „Pisma čitalaca“, „Draga Saveta“ i slično, nađite zanimljive lične ispovijesti u kojima dominiraju razlozi iz prošlosti. Tim razlozima lice pokušava objasniti svoj karakter i današnju situaciju, ali nagovještava i nekakav plan za budućnost. Individualno, u obliku monologa, odigrajte ovu ličnu ispovijest.

Varijanta A: ISPOVIJEST II (i, s; II). U paru. Osobu koja se ispovijeda treba dovesti u neku situaciju u kojoj ona konkretnom, prisutnom drugom iznosi svoj problem i rješava ga zajedno s njim.

Uputstvo: 1) Pojedinačni rad i monološko kazivanje biografije imaju prednosti (zadatkom se bavi onaj ko za njega ima najviše motiva i najviše posla u njegovoj realizaciji), ali ima i mana (stvaranje utiska da je lik samo moj posao i da niko drugi u tom procesu nema nikakvih kompetencija). 2) Pošto je lik zajedničko djelo, neka osnovni oblik bude samo prva faza, a varijanta obavezna druga i završna. 3) Materijal za rad na biografiji mogu biti i odlomci iz pripovjedačkog ili dramskog teksta.

Varijanta B: POZNATA LIČNOST (s, st; II). Istražite biografiju neke poznate ličnosti i nađite momenat (događaj) u kome se sukobila sa nekim oko nečega.

Primjeri: 1) Merilin Monro - majka. 2) Merilin Monro - agent. 3) Brando - majka. 4) Džems Din - bogata zaručnica. 4) Antonije - Kleopatra. 5) Cezar - Kleopatra.

Uputstvo: 1) Radite u parovima. 2) Utvrdite pojedinačnosti, posebno predmet sukoba, radnju i protivradnju, faze u razvoju (uvod, zaplet, kulminaciju, peripetiju i rasplet ili bar uvod, razradu i zaključak). 3) Odredite okolnosti, najprije mjesto i vrijeme. 4) Ne uzimajte gotovu napisanu scenu iz romana ili dramskog djela. Sami napravite scenario postupaka i radnji, bez literarnih pretenzija i ukrasa precizno odredite šta ćete raditi. 5) Odigrajte scenario. 6) Komentarišite odigrano, korigujte scenario i, naravno, igru. 7) Može

se desiti da u istoj biografiji dva para nađu dva različita zanimljiva dramska sukoba. Na tom primjeru vidjećete da se ne mogu igrati u principu ni Brando, ni Džems Din, ni Marilyn Monroe, ni Kleopatra - nego samo priča. U različitim pričama lica će biti različita: u jednoj terorišu, u drugoj su sama terorisana; u jednoj napuštaju nekoga, u drugoj njih neko napušta. Hoće li vas to uvjeriti da lik (kad je dramski) nipošto nije skup svega što mu se desilo i uvijek i u svim situacijama i okolnostima isti? 8) Inače dobro poznate spoljne karakteristike (spoljni izgled, oblačenje, ponašanje) koristite samo ukoliko su proizvedeni radnjom ili proizvode radnju, u početku zato što vam je to naređeno, a kasnije zato što ste se sami uvjerali da je dramski lik, bez obzira što je zasnovan na svima poznatoj ličnosti i stvarnom događaju, ipak "samo" činitelj prikladan radnji.

1.8 Uzori

Zadatak: Uzor, to jest karakterističan skup crta koji može poslužiti kao model, kalup, mustra, okvir za građenje lika.

Opis: PREDMETI (p, i; II). Svi iziđu na scenu i svako za sebe odabere neki pojam, imenicu kojom se imenuje poznati predmet. Ispituju cijelim tijelom razumijevanje i karakteristične implikacije takvog razumijevanja pojma u praksi. Šta znači biti *to i to*?

Primjeri: 1) Papuče. 2) Bokal. 3) Sapun.

Varijanta A: ŽIVOTINJE (p, i; II).

Primjeri: 1) Mačka. 2) Medvjed. 3) Zec.

Varijanta B: BILJKE (p, i; II).

Primjeri: 1) Travka. 2) Bukva. 3) Kopriva.

Varijanta C: MATERIJALI (p, i; II).

Primjeri: 1) Ulje. 2) Čelik. 3) Drvo javorovo.

Varijanta D: PRIRODNE POJAVE (p, i; II).

Primjeri: 1) Izmaglica. 2) Duga. 3) Kiša.

Varijanta E: STANJA – OSJEĆANJA (p, i; II).

Primjeri: 1) Iscrpljenost. 2) Zadovoljstvo. 3) Tuga.

Varijanta F: BOJE (p, i; II).

Primjeri: 1) Crvena. 2) Plava. 3) Žuta.

Uputstvo: 1) Vježbu izvodite bez prethodne pripreme i objašnjenja. 2) Prvi kontakt sa uzorom treba prepustiti intuiciji. 3) Intuitivnom razumijevanju pojma treba dati konkretan tjelesni ka-

rakter. 4) Nastavnik treba da se kreće između studenata, da ih podstiče i usmjerava. 5) Potrebno je ispitati što više pojmova u svim varijantama. 6) Diskretno pripaziti da se scensko dejstvo ne svede na imitaciju, ilustraciju ili puku reprodukciju proste pojavnosti, odnosno čulne slike uzora. Pokušajte otkriti i usvojiti ono što čini suštinu, što određuje sam pojam uzora. 7) Sa još više pažnje treba korigovati dejstvo da se ne bi ograničilo na unutarnju suštinu, čime se izbjegava svaka „sličnost” sa predmetom, a akcija pretvara u niz „atraktivnih” koreoapstrakcija. 8) Ispitajte šta zaista znači biti u prostoru i vremenu sa svojstvima koja ima uzor. 9) Obavite neku radnju kao da je obavlja uzor. 10) Uspostavite odnos sa kolegom kao da ga uspostavljaju vaši uzori čija ste dominantna svojstva odabrali (npr. nož i hljeb). 11) U komentaranju, odaberite nekoliko ilustrativnih primjera i utvrdite koja određenja nameće konkretni uzor, kako se ta određenja manifestuju na ukupno držanje tijela, na pojedine dijelove tijela, na korišćenje prostora i vremena, i konačno i najvažnije na izbor i realizaciju radnji. 12) Vježba se može raditi i u procesu ispitivanja i unapređivanja uobrazilje. – v. GLUMA I; Mišljenje, Uobrazilja (Zamislite) – ili u procesu uvježbavanja pokreta kao tehničkog sredstva (v. ovdje TEHNIKA, Pokret, *Pokret i lik*).